

Asia: VN/33836/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain ja harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Kommenttinne valvontalain 1 §:ään ehdotetusta muutoksesta ja sen vaikutuksista (Kunnan hyte-järjestämistehtävän valvonta).

-

Kommenttinne valvontalain 4 §:ään ehdotetusta muutoksesta ja sen vaikutuksista (Vaativaa sosiaalihuoltoa tuottavan palveluyksikön määritelmä).

-

Kommenttinne valvontalain 9 §:ään ja 24 §:n 1 momenttiin ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista (Palveluntuottajan henkilöstön kielitaidosta huolehtiminen)

Valvontalakuun ehdotetaan lisättävän (kohdassa 9 § Henkilöstö), että ”palveluntuottajan on huolehdittava siitä, että sen 1 momentissa tarkoitettulla henkilöstöllä on työtehtävien edellyttämä riittävä kielitaito. Henkilöstön kielitaitovaatimuksista on voimassa lisäksi, mitä niistä muualla lainsäädännössä erikseen säädetään”

Nykyisessä valvontalaissa palveluntuottajalla on jo laajat valtuudet varmistaa henkilöstön vaadittava kielitaito. Lain nykyisessä 9 § todetaan, että palveluntuottajalla on oltava riittävästi toiminnan edellyttämää henkilöstöä, ja, että Henkilöstöllä on oltava palveluntuottajan toiminnan edellyttämä, asianmukainen koulu-tus ja riittävä osaaminen ja ammattitaito ottaen huomioon tuotettavien palvelujen sisältö ja palveluja käyttävät asiakkaat ja potilaat. Riittävään osaamiseen kuuluu riittävä kielitaito. Pidämme tässä näkökulmasta kielitaidon erikseen nostamista esille tarpeettomana. Palveluntuottajana näemme, että nykyinen lainsäädäntö asettaa meille velvollisuuden varmistaa, että henkilöstöllä on työtehtävien edellyttämä riittävä kielitaito.

Nykyisessä 24 § Palvelunjärjestäjän ohjaus- ja valvontavelvollisuus on jo kirjattu laaja oikeus valvoa tuottajia – sisältäen oikeuden valvoa kielitaitovaatimuksia. Emme näe, että pykälään 24 § ehdotettu lysäys ei tuo mitään uutta oikeutta järjestäjälle, vaan tuo ainoastaan eksplisiittisesti kielitaitotarkastusoikeuden esille.

Riittävään osaamiseen kuuluu myös paljon muuta osaamista (mm. lääkeosaaminen, muistisairaiden kohtaaminen, saattohoito jne.). Yhden osaamisalueen nostaminen esille asettaa muut osaamisalueet outoon valoon. Ei ole mielekästä lain säädännössä nostaa yksi osaamisalue esille ylitse muiden, eikä myöskään erikseen määritellä ja listata kaikkia tarvittavia osaamisalueita – vaan asia kuuluu ennemminkin viranomaisohjaukseen piiriin. Ei ole tarkoituksenmukaista, että lain säädäntöön lisätään ajan yli jokainen vaadittava osaamisalue. Se monimutkaistaa lainsäädäntöä, ja lisäksi vaadittavat osaamisalueet voivat muuttua ajan yli ja olisi tarkoituksenmukaista voida tarvittaessa päivittää osaamisalueet nopeammin kuin mitä voidaan lailla tehdä.

Korostamme, että emme vastusta palveluntuottajan vastuuta valvoa henkilöstön kielitaitoa, tai järjestäjän oikeutta valvoa tuottajien henkilöstön kielitaitoa. Mutta, koska ehdotettu muutos ei muuta palveluntuottajan tai palvelun järjestäjän vastuuta, näemme sen turhana. Lisäys näyttäytyy siten poliittisesti motivoituneelta (halutaan näyttää, että tehdään jotain), jolla ei ole tosiasiallisesti vaikutusta (koska oikeus on jo olemassa) ja tätä ei voida pitää hyvänä lainsäädäntönä.

Kommenttinne valvontalain 18 §:ään ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:ään ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista (Velvoitteidenhoitoselvityksen pyytäminen ja laatiminen)

-

Kommenttinne valvontalain 24 §:ään ehdotetuista 2 ja 3 momentista ja niiden vaikutuksista (Palvelunjärjestäjän omavalvontaan ja lastensuojelun sijaishuollon valvontaan liittyvät tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudet)

Toteamme vain, että valvontalakiin 24 § ehdotettu lisäys ("Palvelunjärjestäjällä on oikeus saada ja käyttää salassapitosäännösten estämättä omavalvonnan toteuttamiseksi välttämättömiä asiakastietoja.") ei muuta nykytilannetta, sillä käsityksemme mukaan Palvelunjärjestäjällä on jo nyt oikeus saada ja käyttää salassapitosäännösten estämättä omavalvonnan toteuttamiseksi välttämättömiä asiakastietoja.

Sijaishuollon valvontaan emme ota kantaa.

Kommenttinne valvontalain 26 ja 27 §:ään ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista (Omavalvonnan raportointi)

Pidämme ehdotettua muutosta, jossa Omavalvontaohjelma sekä omavalvontaohjelman toteutumisen seurannan aikaväli pidennetään neljästä kuuteen kuukauteen hyvänä. Muutos vähentää merkittävästi seurantaan liittyvää hallintotyötä.

Kommenttinne valvontalain 2 ja 28 §:ään ehdotettavista muutoksista ja niiden vaikutuksista (Vuokratyöntekijöiden rikostaustan selvittäminen)

-

Kommenttinne valvontalain 45 §:ään ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista (Viranomaisvalvonnan tiedonsaantioikeudet)

-

Kommenttinne 47 a §:n sääntelystä koskien Pohjanmaan hyvinvointialueen tehtäviä, ohjausta ja rahoitusta kansallisena asiakas- ja turvallisuuden asiantuntijaviranomaisena.

-

Kommenttinne väliaikaisen sääntelyn voimassaolon ja julkisten palveluntuottajien siirtymäajan jatkamisesta ja niiden vaikutuksista

Pidämme ehdotettua muutosta ja pidennettyä siirtymäaikaa erittäin vahingollisena. Ehdotetun muutoksen myötä julkisten toimintayksiköiden rekisteröintivaatimus siirtyy neljällä vuodella eteenpäin (1.1.2028 --> 1.1.2032).

Asukasturvallisuuden näkökulmasta muutos ei ole kestävä. Julkisten toimipaikkojen tulisi läpäistä samat asukasturvallisuusvaatimukset kuin yksityisillä jo rekisteröidyillä ja luvitetuilla toimipaikoilla on. On kestämatöntä, että LVV asettaa asukasturvallisuuteen ja yksityissuojaan perustuen vaatimuksia yksityisen puolen toimitiloihin, mutta samaan aikaan annetaan hyvinvointialueen oman palvelutuotannon jatkaa tiloissa, jotka eivät täytä nykyisiä laatuvaatimuksia – tai edes asukasturvallisuus vaatimuksia.

Hyvänä esimerkkinä toimii Lapin Muurolan asumispalveluyksiköiden tilat. Valviran arvioi vuonna 2025, että Muurolan sairaalarakennuksessa toimivien asumispalveluyksiköiden nykyiset tilat eivät ole iäkkäiden asumispalveluun sopivat, eivätkä täytä lainsäädännön vaatimuksia. Tiloissa ei voitu turvata asiakkaille laadukkaita palveluita tai varmistaa asukasturvallisuuden toteutumista. Puutteet tulivat Valviran tietoon vasta epäkohtailmoitusten ja valvonnan myötä, mutta moni vastaavanlainen tilanne on varmasti jäänyt huomaamatta. Rekisteröintivaatimuksella LVV pääsisi heti kiinni puutteisiin, ja sitä myötä ryhtyi heti toimenpiteisiin. Asia ei voi odottaa vuoteen 2032.

<https://www.sttinfo.fi/tiedote/71439576/valvira-maaraa-lapin-hyvinvointialueen-jarjestamaan-muurolan-asumispalveluyksikoiden-palvelut-turvallisissa-tiloissa?publisherId=69818750&lang=fi>

Muutos ei ole perusteltu siitä näkökulmasta, että siirtymäaika oli jo alun perinkin erittäin pitkä. Laki tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2024, ja siirtymäaikaa rekisteröimiselle annettiin neljä vuotta. Muutoksella siirtymäaikaa olisi kahdeksan vuotta tai enemmän.

Muut kommenttinne esitysluonnoksesta

Palveluntuottajina meitä huolettaa lain kielitaitoasetusten heikko tietopohja ja tällaisten lakien signaaliarvo ulkomaalaisille hoitajille, ja jo Suomessa oleville vieraskielisille hoitajille.

Lain perusteeksi on esitetty väittämiä muuta kuin äidinkielenään Suomea puhuvien hoitajien lääkehoitovirheistä. On annettu kuva, että muuta kuin äidinkielenään Suomea puhuvat hoitajat muodostuvat merkittävän lääketurvallisuusriskin, että kommunikaatio virheet johtavat vakaviin ja määrällisesti useampaan lääkehoitovirheeseen, ja että sen takia muutettua lain säädäntöä tarvitaan. Väitteen tueksi ei kuitenkaan ole olemassa minkäänlaista objektiivista faktaa. STM:n edustajat kertoivat HALL ry:n kokouksessa (13.5.2026) avoimesti, ettei virheiden yleisyydestä ole olemassa heillä faktatietoa. Pidämme erittäin ongelmallisena, että lainsäädäntöön tehdään muutoksia näin vaillinaisella tietopohjalla vastuuministerin mielipiteen takia.

Faktapohjan luomiseksi tutkimme omassa toiminnassamme vaaratapahtumia lääkehoidossa, jotka johtuivat vuorovaikutuksen ongelmista ja väärinkäsityksistä. Viimeisen 12 kuukauden aikana vain 0,3%, johtui vuorovaikutushaasteista – ja niissäkin syy voi olla muu kuin kielitaito. Olemme Suomen toiseksi suurin yksityinen ikääntyneiden ympärivuorokautisen asumispalveluiden tuottaja, joten meidän tilanne on ainakin kohtalaisen hyvin yleistettävissä koko Suomeen. On toisin sanoen erittäin todennäköistä, etteivät kielihaasteet muodosta Suomessa kuin hyvin marginaalista riskiä lääkehoidolle. Ainoastaan hoitajat, joilla on riittävä kielitaito, osallistuvat asukkaiden lääkehoitoon.

Esitys ja sen ympärillä käyty keskustelu julkisuudessa lähettää myös huolestuttavia signaaleja. Vastuuministeri on puhunut tavoitteesta nostaa kielitaitovaatimus SOTE-sektorilla tasoon B2.2. B2.2-taso on kuitenkin erittäin korkea, ja usein vaatimuksena korkeakouluopintoihin siirryttäessä. Taso antaa esimerkiksi hyvät edellytykset (ei ainoastaan edellytykset) tuottaa akateemista tekstiä, ja argumentoida kirjallisesti monimutkaisista asioista. Esitetty taso on merkittävästi ylimitoitettu hoivan tarpeisiin. Tarkkaa kielitaitovaatimusta ei tietenkään löydy laista, mutta implisiittisesti ministerin ohjauksesta.

Käytännössä näin tiukka tasovaatimus johtaisi siihen, että Suomi ei voisi houkutella ulkomailta yhtään hoitajaa tulevaisuudessa. Suomi kilpailee jo nyt ulkomaalaisista osaajista altavastaajana: Suomi on pieni ja kylmä maa pohjoisessa, jonka kielen oppiminen on erittäin vaikeata ulkomaalaisille. Emme usko, että ulkomaalainen sairaanhoitaja, jolla on valintana opiskella esimerkiksi Ruotsia 3-6 kuukautta ja mennä Ruotsiin, valitsisi jatkossa Suomen, kun B2.2. kielitason oppimiseen menisi 3-5 vuotta.

Riippumatta siitä miten asian kääntää, tulee Suomi tarvitsemaan valtavasti hoitajia ulkomailta jatkossa. Kolmasosa hyvinvointialueen hoitajista jää eläkkeelle vuoteen 2034 mennessä; Tarvitsemme 10% lisää hoitajia vanhuspalveluihin seuraavaan viiden vuoden aikana vastaamaan väestön ikääntymisestä johtuvaa palvelutarpeenkasvua; ja samaan aikaan hoitajia valmistuu vähemmän Suomen kouluista (vuonna 2025 14% vähemmän kuin 2016-2018).

Maana meidän tulisi varoa lähettämästä vääränlaisia signaaleja, jolla ulkomaalaisia osaajia (ja tulevia veronmaksajia) pelotellaan pois tai tehdä sellaista lain säädäntöä, jolla estetään, että meillä on riittävästi hoitajia Suomessa keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä.

Palveluntuottajat tekevät jo nyt merkittäviä panostuksia ulkomaalaistaustaisten hoitajien kielitaidon kouluttamiseen – myös Suomesta valmistuneiden (Suomenkielisestä koulutusohjelmasta). Älkää tehkää tästä työstä vaikeampaa, ja pyydämme panostamaan suomalaisten ammattikoulujen ja ammattikorkeakoulujen vaatimusten kasvattamiseen. Jos valmistuu suomenkielisestä koulutusohjelmasta ja saa oikeudet toimia lähi- tai sairaanhoitajana, tulisi koulujen ja oppilaitosten varmistaa, että valmistuvalla on riittävä kielitaito. Nykyesityksessä (Ammattilaki) LVV:lle annetaan vain mahdollisuus tarkistaa niiden hoitajien taso, jotka eivät ole valmistuneet suomen- tai ruotsinkielisestä ohjelmasta.

